

výchovy, výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Aj o ne majú mladí záujem.

Čas pokročil. Zostáva nezodpovedaná otázka náboru. Zložitá otázka. Získavanie učňov medzikrajovým presunom má aj svoje tieňisté stránky. Okresy neraz uprednostňujú lokálne záujmy. Chlapci zasa majú najväčší záujem o profesiu inštalatér, maliar-nafierač a pochopiteľne — automechanik. Spoločenský záujem — najmä murári. Napriek tomu v tomto školskom roku plán náboru dokonca prekročili. A čo ďalej? Vyučný list a — dosť? V profesii inštalatér začali s experimentálnym overovaním nových foriem organizačnej prestavby učňovského školstva. Zrozumiteľnejšie: vyberajú sa najschopnejší žiaci, vyučuje sa podľa náročnejších osnov a po skončení trojročného učňovského pomeru absolvuje žiak jednoročnú Strednú školu pre pracujúcich s maturitou. Chlapcom sa otvárajú brány na vysoké školy. Zatiaľ nie všetkým. V jedinej triede bolo vlani 33 chlapcov. Výsledky treba vyhodnotiť. Možnosti sa rozšírila i ďalším. Náklady na jedného učňa predstavujú ročne okolo štrnásť tisíc korún a naša spoločnosť stavbárov-majstrov potrebuje. Ako soľ. Stačí len pozrieť okolo seba...

PORADME SA V PORADNI

Do redakcie nášho časopisu prichádza veľa listov, v ktorých sa rodičia pýtajú na náš názor na mnohé výchovné otázky, alebo žiadajú priamu radu pri konkrétnych problémoch s vlastnými deťmi. Preto redakcia požiadala PhDr. Veroniku Kovalíkovú, CSc., odbornú asistentku Katedry psychológie Univerzity Komenského v Bratislave, aby pravidelne odpovedala na tieto listy, návrhy a podnety širšieho spoločenského dosahu. Tu je jej príhovor:

Ako nás vidia naše deti

PhDr. VERONIKA KOVALÍKOVÁ, CSc.

Rodičia poznajú svoje deti. Majú obraz o ich schopnostiach, nadaní, motívoch konania, poznajú ich obmedzenia, ich silné i slabé stránky. Otvorene o nich hovoria a usilujú sa ich usmerniť tak, aby z nich vyrástli ľudia, ktorí by zodpovedali ich obrazu o tom, aké by malo byť ich dieťa — teraz i neskôr ako dospelé.

Poznajú však aj deti svojich rodičov? Majú nejaký obraz o ich vlastnostiach a schopnostiach? Poznajú ich silné a slabé stránky? Je tento obraz skutočný alebo idealizovaný?

Deti nehovorí o svojich rodičoch tak ako rodičia o deťoch. Necharakterizujú ich učiteľovi, nehovorí o nich ani s nimi samými. Veď ktoré dieťa povie rodičovi: „Keby si bol pracoval systematickejšie, nemusel si mať teraz tieto starosti.“ Alebo: „Páčí sa mi, že si sa neuchýlil ku lži, hoci by ti to pomohlo.“ To však znamená, že svoj obraz o rodičoch nemajú. Aj keď tento obraz nemá vždy presné kontúry jednotlivých

osobnostných charakteristík, je to obraz veľmi silný a pravdivý.

Záleží na tom, aký obraz má o svojom rodičovi dieťa? Vieme, že osobnosť rodiča, ktorého dieťa miluje, od ktorého po dlhý čas svojho vývinu závisí, s ktorým sa často stotožňuje, ovplyvňuje jeho utváranie v človeku viac než mnohé slovné poučanie, obmedzovanie, odmeňovanie alebo trestanie. Keby sme sa dieťaťa spýtali: „Kto je tvoj otec?“, alebo: „Aká je tvoja mama?“, dostali by sme zjednodušené odpovede, v ktorých by bolo zmiešané veľa z toho, čo sa dieťa naučilo hovoriť a čo skrývať, veľa z toho, čo v skutočnosti nie je, ale čo by dieťa chcelo, aby bolo. A takto si mnohý rodič myslí, že ho dieťa nevidí, alebo že ho vidí iba z jeho pozitívnej stránky, že ho vidí tak, ako by sa mu chcel javiť, nie tak, aký v skutočnosti je.

Keď však otázku „zakryjeme“ a nepodávame celú, ale „po kúsok“, podarí sa nám zhliaďnuť postupne úlomky mozaiky, ktoré

vytvárajú celkový obraz rodiča vo vnímaní dieťaťa.

Skupinke detí, ktorá bola náhodne spolu za celkom iným účelom, sme dali papiere, ceruzky a povedali im: „Predstavte si, že by sa pred vami ako v rozprávke objavila zrazu dobrá víla a sľúbila by vám splniť tri želania. Čo by ste si želali? Napíšte nám to na papier. Buďte úprimné a napíšte svoje skutočné, aj najtajnejšie želania. Na papier sa netreba podpísať, nemusíte sa báť, že sa niekto dozvie, čo by ste si najviac želali.“ Keď deti tieto svoje želania napísali, povedali sme im: „A teraz si predstavte, že sa takáto víla objaví vašej mame. Čo myslíte, aké tri želania by vyslovila ona? Napíšte ich.“ Potom sme ich požiadali, aby napísali tri želania, ktoré by podľa ich názoru v takom prípade vyslovil otec.

Človek sa navonok prejavuje v tom, čo robí a ako to robí. Pre jeho skutočné poznanie je však dôležité poznať motívy jeho konania a ciele, ktoré sa usiluje dosiahnuť. Môžu naše deti vedieť niečo o týchto základných charakteristikách svojich rodičov, o týchto hlbokých, hybných silách ich konania?

Odpovede našich detí boli, pravda, veľmi pestré. Ich želania by sa dali zoradiť od takých „nedôležitých“, ako je jednotka zo slovenčiny, až po také dôležité, ako sú zdravie a láska.

Nás však nezaujímali ich vlastné želania. Viac nás zaujímali ich predstavy o tom, čo sú veľké hodnoty ich rodičov. A zase nie preto, aby sme ich tu podali rozkategorizované v nejakom štatistickom prehľade, ale preto, aby sme trochu nazreli do toho, ako vnímajú deti svojich najbližších a najdôležitejších dospelých, aký svet hodnôt im tieto ľudia sprostredkujú a ako sa tento svet kryje s tým, ktorý sa deťom predstavuje ako ideál, ako cieľ hodný ich úsillia.

Odpovede, ktoré sme od našej skupinky detí dostali, boli vcelku krásne. Niektoré boli smutné, niektoré vtipné, ale všetky poodkrývali hĺbku či plytkosť vnímaných želaní rodičov. Podľa niektorých detí by si rodičia najviac želali šťastie svojich detí, iní osobné zdravie alebo zdravie členov rodiny, želali by si, aby sa deti dobre učili, matka by si želala viac času. Objavilo sa tu však aj predpokladané želanie matky „aby otec nepil“ i želanie otcovo, „aby

sa dom dokončil sám“. Podľa jedného dieťaťa by si jeho mama želala „stolček, prestri sa“, podľa iného „mať doma banku“. Za odpoveďami každého dieťaťa možno tušíť drobné i väčšie ciele, o ktoré sa ľudia usilujú, čo dáva náplň ich dňom, ich práci, ich životu.

Medzi odpoveďami sa však objavili aj iné želania. Viac ráz predpokladali deti, že by si ich rodičia želali, aby nebola vojna, aby sa našli lieky na všetky choroby. Raz sa objavilo želanie matky „aby nikdy a nikde neboli vojny“, raz želanie inej mamy „aby vždy bolo dosť jedla pre všetkých ľudí.“

Odpovede iste nemožno deliť na „kvalitnejšie“ a „menej kvalitné“. Každá vyvíera z osobitných podmienok, v ktorých je začlenené to-ktoré dieťa a pre každého má každé želanie iný, celkom osobný význam. Možno však medzi nimi dobre rozoznať odpovede sústredené na želania týkajúce sa užšieho okruhu seba a svojich blízkych a želania presahujúce tento okruh, siahajúce ďalej alebo vyššie za, či lepšie nad individuálneho človeka. A možno iste dobre predpokladať, ktoré z týchto želaní by si rodičia priali mať pripísané, akými by sa chceli svojim deťom javiť.

Skúste vo vhodnej chvíli položiť podobnú otázku svojim deťom. Možno budete s predstavou, ktorú o vás dieťa má, spokojní. Ak nebudete spokojní, bude sa vám zdať, že vás dieťa nepozná, nemôže vedieť o vašich želaniach, usudzuje iba z toho, čo na povrchu vidí. Opýtate sa teda, prečo vás vidí iným než ste? Je azda správne skrývať pred deťmi vysoké motívy ľudského úsillia a ukazovať mu iba drobné každodenné, i keď pekné ciele? Dieťa sa učí zo vzoru rodiča.

Želali by sme si, aby naše deti motivovali k činnosti tie isté potreby, ktoré poháňajú nás? Chceli by sme, aby sa v živote usilovali o tie isté ciele, o ktoré sa usilujeme my? Boli by sme spokojní so svojimi deťmi, keby sa v živote ako o najdôležitejšie ciele usilovali o blahobyt svojej rodiny, o svoj úspech v povolani, o zdravie svoje a svojich blízkych? A opýtajte sa ešte ináč: Páči sa nám predstava našich detí o našich najväčších želaniach? Nechceli by sme, aby nás videli trochu ináč?

Napíšte nám, čo si o tom myslíte!

